

TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜ SAHİBİ YABANCILARIN ÇALIŞMA HAKLARI

*Araş. Gör. Cansu KAYA**

Özet

2017 Mayıs ayı verilerine göre Türkiye’de bulunan geçici koruma statüsü sahibi Suriye vatandaşlarının sayısı 3.006.298’dir.¹ Yapılan son araştırmalar² göstermektedir ki; Türkiye’deki geçici koruma statüsü sahibi nüfusun büyük bir bölümü, ülkelerindeki savaş sona erse bile artık ülkelerine dönmeyeceklerdir. Ülkelerine dönemeyen ve geçici koruma kapsamında yer alan Suriye vatandaşlarının Türkiye’de kaldıkları süre içinde, kendileri ile ilgili birçok mevzuat değişikliği ve yeniliği yapılmaktadır. Yapılan yeniliklerden bir tanesi de 2016 yılı ortalarında yayımlanan Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK)³ ve buna dayanılarak 2017 yılının Mart ayında yayımlanan Turkuaz Kart Yönetmeliğidir⁴. İlgili Kanun ve Yönetmelik ile uluslararası koruma hukukuna ilişkin birçok hususta yenilik getirilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanmasındaki amaç da geçici koruma statüsü sahiplerinin çalışma haklarına ilişkin mevzuatta yer alan düzenlemeleri açıklamak, Uluslararası İşgücü Kanunu ve Turkuaz Kart Yönetmeliği ile getirilen değişiklikleri incelemektir.

H: Hakemli Makale

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi*

¹ “Göç İstatistikleri”, TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi. Göç istatistiklerine ulaşmak için bkz.: http://www.goc.gov.tr/icerik6/GE%C3%87%C4%B0C%C4%B0%20KORUMA_363_378_4713_icerik (Erişim tarihi: 16.05.2017).

² İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV) ve IPSOS Araştırmalar Enstitüsü tarafından Türkiye’deki Suriyeli mültecilerle ilgili bugüne kadar yapılan en kapsamlı araştırmalardan biri olan ‘Mülteci Hayatlar Monitörü’, 10 ilde yapılan araştırma Suriyelilerin yüzde 52’sinin geleceğini Türkiye’de gördüğünü ifade etmiştir. Araştırmaya ulaşmak için bkz.: <http://ingev.org/kutuphane/ingev-raporlar/suriyeli-multeci-hayatlar-monitoru-degerlendirme/> (Erişim tarihi: 26.07.2017).

³ RG. 13.08.2016 - 29800.

⁴ RG. 14.03.2017 - 30007.

Anahtar Kelimeler

Uluslararası koruma statüleri, geçici koruma statüsü, Uluslararası İşgücü Kanunu, Turkuaz Kart Yönetmeliği, çalışma hakkı

Abstract

According to the data of May 2017, the number of Syrian citizens who have temporary protection status in Turkey is 3,006,298. Many studies show that; most of the population with temporary protection status in Turkey will not return to their countries even after the end of the war in their countries. Many of the legislative changes and innovations related to them are being carried out within the period that Syrian citizens who can not return to their countries and are covered by temporary protection remain in Turkey. One of them is the International Labor Force Law (UİK) published in the middle of the year of 2016 and the Turkuaz Card Regulation published in March of 2017 on this basis. Innovations have been made to many related to international protection law with the related Law and Regulation. The purpose of preparing this study is to examine the amendments made by the regulations in the legislation on the rights of the temporary protection status holders and the amendments made by the International Labor Force Law and the Turkuaz Card Regulation.

Keywords

International protection statutes, temporary protection status, International Labor Law, Turkuaz Card Regulation, right to work.

GİRİŞ

Diğer hakların yanı sıra çalışma hakkı mülteci hukukunda özel bir öneme sahiptir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalarak başka bir devlete sığınan kişilerin çoğu zaman yaşamlarını idame ettirecek maddi imkânlara sahip olmamalarıdır. Başka bir devlete sığınan kişilere yaşamlarını sürdürebilmeleri için geçici olarak kısıtlı imkânlar sunulsa da bu durum özellikle sığınan kişi sayısı fazla olduğunda hem devlet hem de birey açısından sürdürülebilir olamamaktadır. Bunun yanında, kişinin dışa bağımlı yaşamayıp kendi kendine yetebilir⁵ bir biçimde yaşa-

⁵ Kendi kendine yetebilme, bireyin bulunduğu ülkede bir yandan günlük yaşam ihtiyaçlarını ve giderlerini karşılayabildiği; bir yandan da dış desteğe bağlı olmaksızın kendi yaşamını idame ettirebilmesidir: B. Çiçekli (2016). *Yabancılar Ve Mülteci Hukuku* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 348; UNHCR (2002). Global Consultations On International Protection/Third Track: Local Integration, EC/GC/02/6, s. 2. Belgeye şu siteden ulaşılabilir: <http://www.refworld.org/docid/3d6266e17.html> (Erişim tarihi: 27.06.2017).

mına devam edebilmesi de hem kendisi hem de ev sahibi devlet bakımından istenen bir durumdur. Bu sebeple, menşe ülkesindeki yaşam şartlarını bırakmak zorunda kalan sığınmacının, sığınma ülkesinde hayatına devam edebilmesi için geçimini sağlayabileceği gelir getirici bir işe sahip olması oldukça önemlidir.

2011 yılından bu yana kitlesel akın halinde Türkiye'ye gelen Suriye vatandaşlarının sahip oldukları hukuki statü geçici koruma statüsüdür⁶. Geçici koruma statüsü Türk hukukunda ilk kez Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu⁷ (YUKK) ile düzenlenmiştir. Kanunda geçici korumanın tanımı yapılmamış olmakla birlikte, YUKK'un 91. maddesinin ilk fıkrasında yer alan düzenlemeden hareketle geçici koruma için, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanabilen koruma tanımı yapılabilir. YUKK'un 91. maddesine dayanılarak çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği⁸ (GKY) ise geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirler ile ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliği ile ilgili hususları düzenlemiştir (GKY m. 1). Geçici koruma statüsü sahibi kişilerin sahip oldukları haklara ilişkin Geçici Koruma Yönetmeliğinin yanı sıra belli bazı haklarla ilgili özel kanun ve yönetmelikler de hazırlanmıştır. Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK), Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik⁹, Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik¹⁰ ve Turkuaz Kart Yönetmeliği bu çalışmanın konusunu oluşturan çalışma hakkını ilgilendiren düzenlemelerden birkaçıdır.

Bu çalışmada geçici koruma statüsü sahiplerinin mevzuatta çalışma haklarına ilişkin getirilen düzenlemelere yer verilecektir. Bu sebeple çalışmada mülteci ve diğer uluslararası koruma statüleri sahipleri, ilgili olmadıkça kapsam dışında bırakılacaktır. İlk önce temelde bir insan hakkı olmasından dolayı, çalışma hakkına ilişkin uluslararası insan hakları hukukunda ve Türkiye'nin aday ülke olması nedeniyle önem arz eden Avrupa Birliği (AB) hukukunda yer alan düzenlemeler anlatılacaktır. Daha sonra uluslararası koruma alanında çok yeni olan Uluslararası İşgücü Kanunu ve Turkuaz Kart Yönetmeliğinde yer alan düzenlemeler ile söz konusu düzenlemelerin geçici koruma statüsü sahiplerini kapsayıp kapsamadığı hakkında açıklamalar yapılacaktır.

⁶ N. Ekşi (2015). Suriyelilere Toplu Olarak Türk Vatandaşlığı Verilebilir Mi?" *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 89, S. 2, ss. 196-202, s. 196; M. M. Erdoğan (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler – Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 58; N. Töre (2016). *Uluslararası Göç Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 107.

⁷ RG. 11.03.2013 – 28615.

⁸ RG. 22.10.2014 – 29153.

⁹ RG. 26.04.2016 - 29695.

¹⁰ RG. 15.01.2016 - 29594.

1. BİR İNSAN HAKKI OLARAK ÇALIŞMA HAKKI

1.1. Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Çalışma Hakkı

Çalışma bir hak olarak gerek uluslararası gerek bölgesel birçok belgede düzenlenmiştir. Uluslararası insan hakları hukuku alanındaki uluslararası sözleşmelerin temelini oluşturduğu kabul edilen 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin¹¹ 23. maddesinin ilk fıkrasına göre, “Herkesin çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli çalışma koşullarına sahip olma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.” Maddede çalışma hakkı “herkes” ifadesi kullanılarak herhangi bir statü ayrımı yapılmaksızın tanınmıştır.

1966 yılında kabul edilen ve “İkiz Sözleşmeler” şeklinde anılan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)¹² ile Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (MSHS),¹³ Evrensel Beynamede yer alan hak ve özgürlükleri daha kapsamlı ele almıştır. ESKHS’nin 6. maddesinde, Sözleşmeye taraf devletlerin, “herkesin özgürce seçeceği ve kabul edeceği bir işle yaşamını kazanma fırsatına sahip olma hakkını içerecek şekilde çalışma hakkını tanıdığını ve bu hakkı güvence altına almak için uygun adımları atacağı...” hüküm altına alınmıştır. ESKHS’nin denetim organı, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesidir¹⁴. Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 6. maddeye ilişkin 18 Nolu Genel Yorumunda¹⁵ da, maddede tanınan hakkın kapsamına çalışanların fiziksel ve ruhsal bütünlüklerine saygıyı da içeren güvenli koşullarda çalışmanın girdiği ifade edilmiştir¹⁶.

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW)¹⁷ 11. maddesine göre, “taraf devletler, istihdam alanında kadınlara karşı ayrımı önlemek ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için...” bütün önlemleri alacaklardır.

Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşmenin¹⁸ 5. maddesinin e bendinde devletlerin ekonomik sosyal ve kültürel haklar, özellikle “çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli çalışma koşulları, işsizliğe karşı korunma, eşit işe eşit ücret, adil ve elverişli ücret

¹¹ RG. 27.05.1949 - 721757.

¹² RG. 18.06.2003 – 25142. Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 16 Aralık 1966 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve 19 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılmıştır. Sözleşme, 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹³ RG. 18.06.2003 – 25142.

¹⁴ Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, ESKHS’nin denetim organıdır. Komite, Sözleşmenin taraf devletlerce uygulanmasını izlemek ve denetlemek amacıyla, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey’in 28 Mayıs 1985 tarih ve 1985/17 sayılı kararıyla oluşturulmuştur. Detaylı bilgi için bkz.: Ü. Halatçı Ulusoy (2011). *Sosyal Hakların Korunmasında Birleşmiş Milletlerin Rolü*. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III Bildiriler, s. 251.

¹⁵ Çalışma hakkına ilişkin Komite’nin yaptığı 18 Nolu Genel Yorumun İngilizce metni için bkz.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 18: The Right to Work (Art. 6 of the Covenant)*, 6 February 2006, E/C.12/GC/18. Bkz.: <http://www.refworld.org/docid/4415453b4.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2017).

¹⁶ P. Mathew, (2012). *Reworking The Relationship Between Asylum And Employment*. Londra: Routledge Yayınevi, s. 160.

¹⁷ RG. 14.10.1985 – 18898.

¹⁸ RG. 09.04.2002 – 24721.

hakları” konularında herkesin kanun önünde eşitlik hakkını garanti altına almak yükümlülüğünü üstlendikleri düzenlenmiştir.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşmenin (1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi)¹⁹ 17., 18. ve 19. maddeleri çalışma hakkına ilişkindir. Türkiye, 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesini coğrafi sınırlama koyarak kabul etmiştir. Dolayısıyla çalışmanın konusunu oluşturan Suriye’den gelen kişiler Türk hukukuna göre mülteci statüsünü alamazlar da, Sözleşmede yer alan çalışma hakkına ilişkin düzenlemelere benzer hükümler barındıran Türk hukukunun yorumlanması bakımından Sözleşmenin ilgili maddelerine bakmak faydalı olacaktır. Söz konusu maddeler sırasıyla ücretli işlerde çalışanlar, kendi işinde çalışanlar ve serbest meslek icra etme başlıkları ile düzenlenmiştir. Her üç maddede de mülteciler yabancı kişilerle aynı düzeyde güvence altına alınmıştır. Dolayısıyla ev sahibi ülkenin yabancıların çalışma hakkına ilişkin getireceği kısıtlamalar, mülteciler için de uygulanabilecektir²⁰. Ücretli işte çalışanlar başlığı ile düzenlenen 17. maddenin²¹ ikinci fıkrasını YUKK’ta getirilen düzenleme ile olan benzerliği sebebiyle ayrıca açıklamak gerekmektedir. 17. maddenin ikinci fıkrası ev sahibi ülkenin, aynı fıkroda yer alan şartları taşıyan mülteciye, ulusal işgücü piyasasını korumak amacıyla tedbir uygulanmayacağını düzenlemektedir. 2. fıkraya göre ev sahibi ülke, ülkede üç yıl ikamet eden, ikamet ettiği ülkenin vatandaşı olan bir kimse ile evli bulunan ve fakat eşini terk etmemiş olan, ikamet ettiği ülkenin vatandaşlığını kazanmış bir veya birden fazla çocuğu olan mülteciye tedbir uygulamayacaktır²². Burada ülkede geçirilen üç yıllık sürenin hangi şartlarda sağlanmış kabul edileceği veya evli bulunmanın kapsamına hangi hallerin gireceği açık değilse de doktrinde

¹⁹ RG. 05.09.1961 – 10898.

²⁰ Ç. Altınışık ve M. Ş. Yıldırım (2002). *Mülteci Haklarının Korunması*. Ankara: Ankara Barosu Yayınları, s. 127; M. Costa (2006). *Rights Of Refugees In The Context Of Integration: Legal Standards and Recommendations*. Cenevre: UNHCR, s. 49.

²¹ “1.Âkit Devletler, ülkelerinde muntazam surette ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına bahşedilen en müsait muameleyi bahşederler.

2. Her halde, milli çalışmayı himaye için yabancılara veya yabancılar istihdamı konusunda vaz’edilen tahdit tedbirleri, bu Sözleşmenin ilgili Âkit Devlet hakkında yürürlüğe girdiği tarihte bunlardan muaf tutulan veya aşağıdaki şartlardan birini haiz olan mültecilere tatbik edilmez:

a) Memlekette üç sene ikamet etmiş olmak;

b) İkametgâh memleketi vatandaşı olan bir kimse ile evli bulunmak, eşini terk etmiş olan bir mülteci bu hükümden istifadeyi iddia edemez;

c) ikametgâh memleketi vatandaşı olan bir veya birkaç çocuğu olmak.

3. Âkit Devletler ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve bilhassa ülkelerine bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme plânına göre girmiş olan mültecilerin haklarını vatandaşları hakları ile bir arada tutmaya matuf tedbirler ittihazını müsait surette düşünürler.”

²² 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesine taraf devletlerden birçoğu 17. maddeye çekince koyarak Sözleşmeye taraf olmuşlardır. Angola, Belçika, Brezilya, Danimarka, Finlandiya, İran, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç ve Uganda gibi devletler maddeye çekince koymuşlardır. Avustralya, Etiyopya, İran, Litvanya, Malavi, Moldova, Sri Lanka ve Zimbabve gibi ülkeler, 17. maddenin ikinci fıkrasının yasal olarak bağlayıcı değil ama devletlere tavsiye niteliğinde olması yönünde açıklamalar ile yorumlarını belirtmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Edwards, A. (2011). Article 17- Wage-Earning Employment / Professions Salaries. *The 1951 Convention Relating To The Status of Refugees and Its 1967 Protocol- A Commentary*. (Ed: A. Zimmermann). New York: Oxford Üniversitesi Yayınları, s. 957.

bu hususların özgürlükçü bakış açısıyla yorumlanması gerektiği savunulmaktadır²³. Söz konusu üç yıllık sürenin yalnızca statünün kazanıldığı tarihten sonraki üç yıldan oluşmaması gerektiği ve üç yıllık sürenin hesaplanmasında sadece ülkede yasal olarak bulunma dönemlerinin hesaba katılmaması gerektiği savunulmaktadır²⁴. Benzer şekilde, evli eşlerin ayrı yaşaması veya gerçek ve hukuki bir boşanmanın varlığına rağmen eski eşe maddi desteğin devam etmesi gibi aradaki organik bağı gösteren durumlarda da, mülteciye çalışma hakkının tanınması konusunda ulusal işgücü piyasasını korumak amacıyla tedbir uygulanmaması gerektiğine dair görüşler vardır²⁵. Ev sahibi ülkenin vatandaşlığına sahip bir veya birden fazla çocuğa sahip olmak ifadesinin ise, çocuğun illa ki evlilik birliği içinde doğması şartına bağlı olmamasına dair genişletici yorumlar bulunmaktadır²⁶. 17. maddenin ikinci fıkrasındaki üç yıllık ikamet süresi Sözleşmeye taraf devletler tarafından farklı şekillerde uygulanmaktadır. Mülteciyi tedbir uygulanmaktan muaf tutacak ikamet süresi şartı, Şili tarafından on yıl; Kıbrıs Rum Kesimi, Jamaika, Surinam ve Birleşik Krallık tarafından dört yıl olarak kabul edilmiştir²⁷. Sözleşmede kullanılan ifadelerle ilişkin açıklama olmaması sebebiyle doktrinde yer alan yorumlar, Türk hukukuna getirilen benzer düzenlemelerin yorumlanmasında da yol gösterici niteliktedir.

Çeşitli insan haklarına ilişkin sözleşmelerde düzenlenen çalışma hakkı insanlara herhangi bir mesleği sunmak bakımından devletleri yükümlü kılmamakta; ancak çalışılacak işin seçilmesi ve kabul edilmesi hususunda bireyin özgür olduğunu kabul edilmesini amaçlamaktadır²⁸. Mültecilerin çalışma hakkının düzenlendiği belgeler karşılaştırıldığında, 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesinin çalışma hakkını sadece mülteci statüsüne sahip kişilere ve belli koşullar halinde tanıdığı görülürken, diğer insan hakları belgelerinin daha geniş teminat sunduğu söylenebilir²⁹.

1.2. Avrupa Birliği Hukukunda Çalışma Hakkı

AB hukukunda yapılan düzenlemeler kural olarak yalnızca üye devletler için bağlayıcıdır. Dolayısıyla AB mevzuatı AB'ye henüz üye olmayan Türkiye için bağlayıcı olmasa bile, üyelik sürecinde olması sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Statüsü ve Vatansız Kişilerin Mülteci Olarak Tanınması veya Başka Şekilde Uluslararası Korumaya İhtiyaç Duyan Kişiler

²³ Grahl-Madsen, A. (1997). *Commentary On The Refugee Convention 1951, Division Of International Protection*. Geneva: UNHCR, s. 43.

²⁴ Grahl-Madsen (1997), s. 43.

²⁵ Grahl-Madsen (1997), s. 44.

²⁶ Grahl-Madsen (1997), s. 44.

²⁷ Edwards (2011), s. 957.

²⁸ Mathew (2012), s. 54. Çalışma özgürlüğü devletin pasif davranmasını gerektirirken; çalışma hakkı devlete olumlu görev yükleyen sosyal bir haktır: B. Tanör ve N. Yüzbaşıoğlu (2014). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (14. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi, s. 187 – 188.

²⁹ Costa (2006), s. 51; Mathew, s. 54.

ve Sağlanacak Korumanın İçeriği İle İlgili Asgari Standartların Belirlenmesi İçin Konsey Yönergesi³⁰ (AB Vasıf Yönergesi) Türk hukukunda mülteci ve ikincil koruma statüsü sahiplerine ilişkin yapılan düzenlemelerde etkili olmuştur. YUKK'un gerekçesinde AB düzenlemelerine atıf olmakla birlikte detaylı açıklama olmadığı için, çalışmanın ikinci bölümünde karşılaştırmalı açıklamalar yapılırken yeri geldikçe hem 2004 tarihli hem de 2011 tarihli Vasıf Yönergesine değinilecektir. Aynı şekilde, Yurdundan Ayrılmaya Zorlanmış Kimselerin Kitlesel Sığınma Durumunda Geçici Koruma Sağlamak İçin Asgari Standartlar Hakkında ve Üye Devletler Arasında Bu Tür İnsanları Ülkeye Kabul Etmesi ve Sonrasında Bunun Sonuçlarına Katlanması Çabalarında Denge Sağlayacak Önlemler Hakkında 2001/55/AT sayılı AB Konsey Yönergesi³¹ (AB Geçici Koruma Yönergesi) de, Türk hukukunda geçici koruma statüsü kapsamında yer alan kişilere ilişkin yapılan düzenlemelerde etkili olmuştur.

AB mevzuatında mültecilerin çalışma hakkına ilişkin birçok düzenleme mevcuttur. 2011 tarihli AB Vasıf Yönergesinin 26. maddesinde istihdama erişim düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasına göre, “Üye Devletler, uluslararası koruma statüsünden yararlanan kişilere koruma sağlandıktan hemen sonra, mesleğe ve kamu hizmetine genel olarak uygulanan kurallara tabi olarak istihdam ya da serbest meslek faaliyetlerine girişebilmelerine izin vereceklerdir.” 2004 tarihli AB Vasıf Yönergesinden farklı olarak 2011 tarihli AB Vasıf Yönergesinde, ikincil koruma statüsü sahipleri için sınırlandırıcı hüküm getirilmemiş ve çalışma hakkı tüm uluslararası koruma statüsü sahiplerine tanınmıştır.

Konuya ilişkin AB düzenlemeleri arasında yer alan 2003 tarihli Uzun Dönemli İkamet Eden Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Durumu Hakkında Konsey Yönergesinin³² 3. maddesinde, mülteci statüsüne sahip veya statü için başvuruda bulunmuş ancak başvurusu henüz nihai karar aşamasına gelmemiş olan kişilerin Yönerge kapsamında olmadığı düzenlenmiştir³³. Bu sebeple, üye devletteki mülteci, AB içerisinde işçilerin serbest dolaşımı ve başka bir üye devlette istihdamının sağlanmasında Yönergedeki haklardan yararlanamayacaktır.

³⁰ 2004 tarihli AB Vasıf Yönergesi: European Union: Council of the European Union, Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals or Stateless Persons as Refugees or as Persons Who Otherwise Need International Protection and the Content of the Protection Granted, 30 September 2004, OJ L. 304/12-304/23; 30.9.2004, 2004/83/EC, available at: <http://www.refworld.org/docid/4157e75e4.html> (Erişim tarihi: 02.05.2017).

2011 tarihli AB Vasıf Yönergesi: European Union: Council of the European Union, Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast), 20 December 2011, OJ L. 337/9-337/26; 20.12.2011, 2011/95/EU, available at: <http://www.refworld.org/docid/4f197df02.html> (Erişim tarihi: 02.05.2017).

³¹ European Union: Council of the European Union, Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on Minimum Standards for Giving Temporary Protection in the Event of a Mass Influx of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts Between Member States in Receiving such Persons and Bearing the Consequences Thereof, 7 August 2001, OJ L.212/12-212/23; 7.8.2001, 2001/55/EC, available at: <http://www.refworld.org/docid/3ddcee2e4.html> (Erişim tarihi: 02.05.2017).

³² European Union: Council of the European Union, Council Directive 2003/109/EC of 25 November 2003 Concerning the Status of Third-Country Nationals Who are Long-Term Residents, 23 January 2004, OJ L. 16-44; 23. 1. 2004, 2003/109/EC, available at: <http://www.refworld.org/docid/4156e6bd4.html> (Erişim tarihi: 02.05.2017).

³³ BMMYK Türkiye ve Türk İçişleri Bakanlığı (2005). İltica ve Göç Mevzuatı. Ankara: Başkent Matbaası, s. 182.

AB Geçici Koruma Yönergesinin 12. maddesinde, üye devletlerin, geçici koruma süresini aşmayan bir süre ile geçici korumadan yararlanan kişilerin yetişkinler için mesleki eğitim ve pratikte işyeri deneyimi gibi eylemlerden yararlanmalarına ilişkin faaliyetler de dâhil olmak üzere ve ilgili mesleğe uygulanan kurallara tâbi olarak, ücretli ya da serbest meslek sahibi bir şekilde çalışmalarına izin verecekleri düzenlenmiştir³⁴.

2. TÜRK HUKUKUNDA GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜ SAHİPLERİNİN ÇALIŞMA HAKKI

2.1. Geçici Koruma Statüsünün Kapsamı

Türkiye, mülteci hukukunun en önemli belgesi olarak kabul edilen 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesine katılırken “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da cereyan eden hadiseler” ibaresi ile mülteci tanımına coğrafi ve zaman sınırlaması koymuştur³⁵. Sonrasında 1967 tarihli Protokolü imzalayarak zaman sınırlamasına son vermişse de daha öncesinde kabul ettiği coğrafi sınırlama geçerliliğini korumuştur. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) öncesinde uluslararası korumaya ilişkin Türk hukukunda kanun düzeyinde yasal düzenleme bulunmamaktaydı³⁶. Türkiye, hem uluslararası korumaya ilişkin alınan kararların kanuni dayanağının olmaması yönündeki eleştirileri gidermek için³⁷, hem de AB’ye adaylık sürecinde yer almasının neticesi olarak AB müktesebatı ile mevzuatını uyumlu hale getirmek için uluslararası koruma ile ilgili düzenlemeleri yenileme yoluna gitmiştir³⁸.

YUKK ile Türk hukukunda ilk kez yasal düzenlemeye konu olan geçici koruma statüsü Kanununun 91. maddesinde düzenlenmiştir. Geçici koruma statüsünün tanımı da Geçici Koruma Yönet-

³⁴ BMMYK Türkiye ve Türk İçişleri Bakanlığı (2005), s. 137.

³⁵ T. Odman (1995). *Mülteci Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınevi, s. 165.

³⁶ 1994 tarihli “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” (1994 tarihli Sığınma ve İltica Yönetmeliği) ile uluslararası korumaya ilişkin işlemler yapılmaktaydı. 1994 tarihli Sığınma ve İltica Yönetmeliği 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliğinin 61. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. YUKK öncesi kanun seviyesinde düzenleme olmayıp işlemlerin daha çok idari işlemler üzerinden yürütülmesi, sığınmaya ilişkin politikaların geçicilik üzerine inşa edildiği yorumuna yol açmıştır: Ö. Biner (2013). *Türkiye’de Mültecilik – İltica, Geçicilik ve Yasallık “Van Uydu Şehir Örneği”*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 90.

³⁷ YUKK öncesinde özellikle idare tarafından alınan hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı kararların kanuna dayanmaması AIHM nezdinde de birçok kez dava konusu olmuştur. İlgili davalar için bkz.: N. Ekşi (2016). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (4. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi, s. 144 – 155.

³⁸ N. Ö. Öztürk (2015). *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 378; M. E. Büyükcılık (2015). *Mülteci Hukukunun Gelişimi Ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 111-114. AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programında göç ve iltica alanındaki başlıca taahhütler için bkz.: Ekşi (2016), s. 17-39. Sığınma alanında Avrupalılaştırmanın yasal ve kurumsal çerçevesi için bkz.: N. Özgür ve Y. Özer (2010). *Türkiye’de Sığınma Sisteminin Avrupalılaştırılması*. İstanbul: Derin Yayınları, s. 132-148.

meliğinde (GKY) yapılmıştır. Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesindeki tanıma göre geçici koruma,

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı...” ifade eder.

GKY'nin 7. maddesinin 3. fıkrasına göre, geçici koruma statüsüne sahip olanlar, Kanunda düzenlenen diğer uluslararası koruma statülerinden (mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma) herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmayacaklardır. Ayrıca Yönetmeliğin 16. maddesine göre, geçici korumanın uygulandığı süre zarfında geçici koruma statüsüne sahip olanların bireysel uluslararası koruma başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmayacaktır. Ancak geçici koruma kararı Bakanlar Kurulu kararı ile sona erdirilirse, Bakanlar Kurulu sonlandırma kararı ile birlikte geçici korunanların ülkelerine dönmelerine; geçici korunanlara koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine; uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmesine ya da geçici korunanların YUKK kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye’de kalmalarına izin verebilecektir (GKY m. 11) ³⁹.

2.2. Geçici Koruma Statüsü Sahiplerinin Çalışma Hakkı

Yaşadıkları ülkedeki savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen ve geçici koruma statüsüne sahip olanların ülkede bekleme süreleri uzadıkça eğitim, sağlık, ekonomi, iletişim ve uyum konusunda sorunlarla karşılaşılması olağandır. Çalışma hakkı bu kişilerin buldukları topluma uyum sağlamaları ve en azından günlük yaşamlarını idame ettirebilecek şekilde geçimlerini sağlayabilmeleri bakımından özel bir öneme sahiptir ⁴⁰.

Türkiye’de geçici koruma statüsüne sahip kişilerin çalışabilmesi oldukça önemli bir husus haline gelmiştir. 2011 yılında Türkiye’ye geldiklerinde ülkede geçici olarak kalacakları düşünülen Suriye vatandaşları neredeyse 6 yıldır Türkiye’de yaşamaktadır. Resmi rakamlara göre sayıları 3 milyonu bulan Suriye vatandaşlarının 2017 verilerine göre⁴¹ 2.760.111’inin barınma merkezleri dı-

³⁹ Geçici koruma statüsünün sona erme sebepleri ve sona ermesinin sonuçları hakkında detaylı bilgi için bkz.: N. Ekşi (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar Ve Geçici Korumanın Sona Ermesi. *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 88, S. 6, ss. 65 – 89, s. 78 – 81.

⁴⁰ Gerçekten de, uluslararası korumanın sona ereceği üç kalıcı çözüm türünden birine erişimde ara süreç olarak kabul edilen kendi kendine yetebilme (*self reliance*) sürecinde kişinin ekonomik açıdan günlük yaşamını idame ettirebiliyor olması büyük öneme sahiptir. Kendi kendine yetebilme, kişinin yaşamını idame ettirmesini kolaylaştıracağı gibi, uzun vadede, dışarıdan sürekli yardım alma ihtiyacını da azaltacaktır. Bkz.: Çiçekli (2016), s. 348; UNHCR (2005), Handbook For Self-Reliance. Cenevre:UNHCR, s. 1. <http://www.unhcr.org/44bf7b012.pdf> (Erişim tarihi: 30.04.2017).

⁴¹ “Göç İstatistikleri”, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi. http://www.goc.gov.tr/icerik6/GE%3%87%C4%B0C%C4%B0%20KORUMA_363_378_4713_icerik (Erişim tarihi: 02.05.2017).

şında yaşadıkları göz önüne alındığında, kendilerinin ve ailelerinin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gelir getirecek bir işte çalışmaları gerekmektedir. Göç hareketlerinin yoğun olduğu diğer ülkelerde de görüldüğü üzere burada hassas olan nokta, bir yandan yerel halkın endişelerinin giderilmesi, diğer yandan da zor durumdan istifade ederek muhtemel emek sömürsünü amaçlayanların önüne geçilmesidir⁴².

Çalışma hakkı, kişinin gelir kazanabileceği bir iş sahibi olmasını güvence altına alan sosyal haklardan ve devlet, işsizlikle etkin biçimde mücadele etme ve iş olanakları yaratma konularında pozitif yükümlülükler altındadır⁴³.

2.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Kapsamında Çalışma Hakkı

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında temel hak ve özgürlüklerin birçoğu “herkes” için yani vatandaş veya yabancı ayrımı gözetilmeksizin tanınmıştır. Ancak Anayasada güvence altına alınmış bu temel hak ve özgürlükler, bazı hal ve şartlarda yabancılar için sınırlandırılabilir⁴⁴. Yine Anayasanın 16. maddesine göre, yabancıların temel hak ve özgürlüklerine milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlama getirilebilecektir.

Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı üçüncü bölümünün 49. maddesinde çalışma hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, çalışmak, herkesin hakkı ve ödevidir. Maddenin ikinci fıkrasında devletin sorumlulukları düzenlenmiştir ve buna göre devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacaktır. Yine Anayasanın 50. maddesinde de çalışma şartları ve dinlenme hakkı düzenlenmiştir. Maddeye göre, kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Ücrette adalet sağlanması başlıklı 55. maddenin 2. fıkrasına göre, Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alacaktır. Anılan Anayasa maddelerinden çıkarılacak sonuç, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre çalışmanın yabancı veya vatandaş ayrımı gözetilmeksizin herkese tanınmış bir hak olduğu ve bu hakkın kullanımında devletin sorumluluklarının olduğu⁴⁵.

⁴² Erdoğan (2015), s. 82.

⁴³ R. Aybay (2015). *İnsan hakları hukuku* (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 62; İ. Ö. Kaboğlu (2014). *Anayasa Hukuku* (Genel Esaslar) (9. Baskı). İstanbul: Legal Yayınevi, s. 17.

⁴⁴ Aybay (2015), s. 9.

⁴⁵ C. Kaya (2017). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, s. 145.

2.2.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Çalışma Hakkı

YUKK'un üçüncü bölümünde "Haklar ve Yükümlülükler" düzenlenmiştir. Kanunun 88. maddesinde hak ve yükümlülüklerde benimsenen iki genel ilke açıklanmıştır. İlk ilkeye göre, uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, karşılıklılık şartından muaftır (YUKK m. 88/f. 1). Bu sebeple başvuru sahibi kişilerin karşılıklılık şartından muaf tutulmadıkları söylenebilir. Geçici koruma statüsü sahiplerinin ise karşılıklılık şartından muaf olup olmadıklarına dair Kanunda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. GKY'nin 7. maddesinin 3. fıkrasına göre geçici koruma statüsü sahipleri, Kanunda belirlenen uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmayacaklardır. Gerek Kanunda geçici koruma kapsamında yer alanların açıkça sayılmaması, gerekse Geçici Koruma Yönetmeliğinde karşılıklılık şartından muafiyete ilişkin herhangi bir düzenleme yer almaması geçici korunanların karşılıklılık şartından muaf tutulmaları şeklinde bir yoruma engel olabilecektir⁴⁶. İkinci ilke ise; başvuru sahibine, başvurusu reddedilen veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilere sağlanan hak ve imkânların, Türk vatandaşlarına sağlanan hak ve imkânlardan fazla olacak şekilde yorumlanamayacağı ilkesidir (YUKK m. 88/f. 2). Bu ilkeye göre, Türk hukukunda mültecilere tanınan haklar vatandaşa tanınan haklardan daha fazlası olamayacaktır. Ancak bunun yanında, Türkiye'nin taraf olduğu herhangi bir sözleşmede mültecilere tanınmış haklar, Anayasa'nın 16. maddesi uyarınca kendi iç hukukunda serbestçe sınırlamaya da tabi olamayacaktır⁴⁷.

YUKK, uluslararası koruma başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin haklarını genel olarak 3. bölümde düzenlemiştir. Bu bölümde düzenlenen haklar, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetlere erişim ile harçlık konularıdır (YUKK m. 89). YUKK'ta çalışma hakkı, mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri ile diğer statü sahipleri için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişilere verilecek kimlik belgesi çalışma izni yerine de geçecektir ve bu durum kimlik belgelerine yazılacaktır (m. 89/4-b). Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişiler, statü almalarından itibaren, yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklerle ilişkin diğer mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla, bağımlı veya bağımsız olarak çalışabileceklerdir⁴⁸. Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin Türkiye'de çalışabilmesi için yalnızca statülerini gösterir kimlik belgelerinin yeterli olup ayrıca çalışma izni almalarına gerek olmaması, 2011 tarihli AB Vasıf Yönergesinin 26. maddesinde yer alan düzenleme ile uyumludur. Yine YUKK'un 89. maddesinin 4. fıkrasının c bendinde de 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesinin 17. maddesinin 2. fıkrasında yer alan muafiyete benzer bir düzenleme getirilmiştir. Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibinin iş piyasasına erişimi, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler

⁴⁶ N. B. Çelik (2015). Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan Veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak Ve Yükümlülükleri. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. I, Özel Sayı, ss. 67-148, s. 80.

⁴⁷ Odman (1995), s. 167.

⁴⁸ Çiçekli (2016), s. 378; Çelikel ve Öztekin Gelgefe göre bu şekilde bir ayrıma gidilmesinin sebebi, şartlı mültecilerin, üçüncü bir güvenli ülkeye gönderilinceye kadar -şartlı mülteci statüsünün tanımından hareketle- Türkiye'de geçici bulunmalarıdır. A. Çelikel ve G. Öztekin Gelgel (2016). *Yabancılar hukuku* (22. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi, s. 192.

ile istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik şartların gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, iş kolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir (YUKK m. 89/f. 4-c). Ancak, Türkiye’de üç yıl ikamet eden veya Türk vatandaşıyla evli olan ya da Türk vatandaşı çocuğu olan mülteci ve ikincil koruma statüsü sahipleri için bu sınırlamalar uygulanmayacaktır (m. 89/f. 4-c). YUKK’ta da muafiyetin sağlanması için aranan üç yıllık ikamet şartının yasal ikamete karşılık gelip gelmediği yasal ikamet olup olmadığı, evlilikten kastın ne olduğu ve çocuğun evlilik birliği içinde olmasının gerekip gerekmediği hususları açık değildir. Açık olmayan bu hususların yorumlanmasında 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesinin 17. maddesinin 2. fıkrasına ilişkin yapılan yorumlardan faydalanılabilir.

2.2.3. Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında Çalışma Hakkı

Geçici koruma kapsamında yer alan kişilerin hakları ise GKY’nin 6. bölümünde “Geçici Korumadan Yararlanana Sağlanacak Hizmetler” başlığı altında 26-33 maddeleri arasında sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, iş piyasasına erişim hizmetleri, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık hizmetleri olarak sayılmıştır (GKY m. 26/f. 1).

Geçici koruma statüsü sahibi kişinin çalışma izni alması hususunu açıklamadan önce, çalışma izni almaktan muafiyet konusunun açıklanması gerekmektedir. Geçici koruma statüsü sahipleri eğer mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmak isterlerse çalışma izninden muaf tutulacaklardır (Yön. m. 5/f. 4). Bunun için kişinin öncelikle geçici koruma statüsüne sahip ve yabancı kimlik numarasını içeren kimlik belgesine sahip olması gerekmektedir. Ayrıca, çalışma izni muafiyeti başvurusunu yaptığı tarih itibarıyla en az altı aylık geçici koruma süresini doldürmüş olması gerekir. Geçici koruma statüsü sahibi kişinin ancak kendisine kalma hakkı sağlanan ilde ve sadece mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmak üzere başvuru yapması halinde başvurusu kabul edilecektir⁴⁹. Başvuru, geçici koruma ile kalma hakkı sağlanan ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne yapılacaktır. Ancak bu alanda çalışacak geçici koruma statüsü sahibi kişilerle ilgili Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından il ve kota sınırlaması getirilebilecektir (Yön. m. 5/f. 5).

Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçici koruma statüsü sahiplerinin çalışma izni olarak çalışabilecekleri düzenlenmiştir. Ancak bu durumda da geçici koruma statüsü sahipleri yabancıların çalışamayacakları iş ve mesleklerde çalışamayacaklardır (GKY m. 29/f. 3). Geçici koruma statüsü sahiplerine verilen çalışma izinlerinin süresi geçici koruma süresinden fazla olamayacağı gibi geçici koruma sona erdiğinde çalışma izinleri de sona erecektir (GKY m. 29/f. 4)⁵⁰. Düzenlemenin bu hali

⁴⁹ “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, s. 2. Sayfaya ulaşmak için bkz.: <http://www.calismaizni.gov.tr/calisma-izni/ge%C3%A7ici-koruma-kapsam%C4%B1nda-olan-yabanc%C4%B1lar%C4%B1n-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-%C4%B0zinleri/> (Erişim tarihi: 22.07.2017).

⁵⁰ Erdoğan’ın 2015 yılında aktardığına göre, Çalışma Bakanlığı yetkilileri, o zaman için Türkiye’de bulunan 1,6 milyon Suriye vatandaşıdan ortalama 300 bin kişinin çalışabileceğini öngörmektedir: Erdoğan (2015), s. 79.

AB Geçici Koruma Yönetmeliğinin 12. maddesi ile benzerdir. Ancak geçici koruma statüsü sahiplerine verilen çalışma izni YUKK'ta düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmeyecektir (GKY m. 29/f. 5).

Yabancı kimlik numarasını da içeren geçici koruma kimlik belgesine sahip kişi, geçici koruma kaydından itibaren altı ay sonra çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvuruda bulunabilecektir. Çalışma izni başvurusunda bulunacak geçici koruma statüsü sahibinin, geçici koruma kaydına göre kendisine kalma hakkı sağlanan ilde çalışmak üzere başvuruda bulunması gerekir⁵¹. Başvuruda bulunan kişinin daha önceden başka bir işverenin yanında çalışmak üzere düzenlenen çalışma izninin veya bu yabancı için daha önce yapılmış sonuçlanmayan bir başvurusunun bulunması durumunda başvurusu kabul edilmeyecektir⁵². Başvurular, işveren tarafından e-devlet uygulaması üzerinden yapılabilecektir. Çalışma izni için başvuruda bulunurken ön izin alma zorunluluğu olan mesleklerde ilgili Bakanlıklardan ön izin belgesinin alınmış olması gerekmektedir. Sağlık alanındaki meslek mensupları için Sağlık Bakanlığında, eğitim alanındaki meslek mensupları için Milli Eğitim Bakanlığında veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığında ön izin alınmaması halinde, çalışma izni başvurusu reddedilecektir⁵³.

Geçici koruma statüsü sahibi kişinin kendi adına ve hesabına bağımsız çalışmak istemesi halinde, vergi numarası olması şartıyla, işyerinin kuruluş işlemlerinin tamamlanması sonrasında bu işyerinde çalışmak için çalışma izni alması zorunludur (Yön. m. 5/f. 2-3). Başvuru esnasında, şirketler için ticaret sicil gazetesi, gerçek kişi tacirler ile esnaf ve sanatkârlar için ilgili oda sicil kayıt belgesi gibi işyerinin faaliyetini gösterir belgelerin otomasyon sistemine taranılması gerekmektedir⁵⁴.

Geçici koruma statüsü sahibi kişilerin dernek, vakıf ve kar amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışmalarını da Yönetmelik ile düzenlenmiştir (Yön. m. 11). Buna göre, kamu yararına çalışan statüsüne sahip dernekler ile vergi muafiyeti tanınan vakıflar, insani yardım hizmeti faaliyetlerinde geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştırmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvuruda bulunabileceklerdir. Kamu yararına çalışan dernek statüsüne sahip olmayan dernekler ve kendilerine vergi muafiyeti tanınmamış vakıflar ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki diğer kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilcilikleri de geçici koruma kapsamında yer alan yabancıların kendi bünyelerinde çalışabilmeleri için Bakanlığa başvuruda bulunabileceklerdir. Ancak böyle bir durumda, başvuruda bulunan kuruluşa ilişkin İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınacak ve eğer İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınamazsa, başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlemde kaldırılacaktır (Yön. m. 11/f. 2). Türkiye'de sığınma alanında faaliyet gösteren çok sayıda dernek ve vakıf olduğu düşünüldüğünde, bu maddenin bu kuruluşlarda çalışacak geçici koruma

⁵¹ "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 3.

⁵² "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 3.

⁵³ "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 4

⁵⁴ "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 4

statüsü sahipleri bakımından önemli olduğu söylenebilir.

Yönetmeliğin 8. maddesine göre işletmelerde çalıştırılacak geçici koruma statüsü sahibi kişilerin sayısı yerli işçi sayısının %10'unu geçemeyecektir. Özellikle sınırda yer alan illerde söz konusu kotanın hangi iş kolları ve alanlarında uygulanmayacağı belirlenmesi önemlidir⁵⁵. Ancak söz konusu %10'luk kota, işverenin bulunduğu yerin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından dört haftalık süre içinde aynı işi yapacak yerli işçi bulunmadığının belgelenmesi halinde uygulanmayabilecektir (Yön. m. 8/f. 3). Bakanlık tarafından hazırlanan Uygulama Rehberinde de, hiç Türk vatandaşı çalışmanı bulunmayan veya toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, geçici koruma sağlanan en fazla bir yabancıya çalışma izni verilebileceği ifade edilmiştir⁵⁶. Eğer ki işveren %10 kotasını aşacak şekilde geçici koruma statüsü sahibi kişileri çalıştırmak istiyorsa, geçici koruma sağlanan yabancı için, Bakanlığa çalışma izin başvurusunda bulunulması öncesinde il müdürlüklerine başvuruda bulunularak istihdam kotası uygulanmayabileceğine yönelik belgenin alınması gerekmektedir⁵⁷. Kota ilgili bir başka husus olarak, Türkiye İş Kurumu tarafından geçici koruma statüsü sahibi kişilere bir işyerinde mesleki eğitim ve işbaşı eğitimi verilmesi halinde, bu kişilerin eğitim sonunda aynı işyerinde çalıştırılması için Bakanlığa başvurulabileceği ve bu durumda işyeri istihdam kotasının farklı uygulanabileceği düzenlenmiştir (Yön. m. 12/1-2).

Geçici koruma statüsü sahibi kişilerine çalışma izni verilirken, yabancıların çalışamayacakları iş ve mesleklere ilişkin mevzuatta yer alan hükümlere tabidir (GKY m. 29/3). 2016 Haziran ayında Yabancı Sağlık Meslek Mensuplarının Türkiye'de Özel Sağlık Kuruluşlarında Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır. Yabancı Sağlık Meslek Mensuplarının Türkiye'de Özel Sağlık Kuruluşlarında Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte değişiklik yapılmadan önceki geçici 1. madde düzenlemesi ile geçici koruma kapsamında yer alan kişiler, AFAD tarafından kurulan barınma merkezlerinde çalışmak istediklerinde mesleğini icraya yetkili olduklarına dair belge ibraz etmek kaydıyla, Yönetmeliğin 5. maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki şartlardan muaf tutulacaklardı. Ancak 2016 tarihli Yönetmelik ile bu geçici 1. madde değiştirilmiş ve şartları sağlayan geçici koruma statüsü sahiplerinin yalnızca Yönetmeliğin 5. maddesinin 1. fıkrasının a ve b bentlerindeki şartlardan muaf tutulacakları düzenlenmiştir. Dolayısıyla artık AFAD tarafından kurulmuş barınma merkezlerinde çalışmak isteyen geçici koruma statüsü sahiplerinin, diploma veya uzmanlık belgelerinin denkliğini onaylatıp Bakanlıkça tescillerinin yapılmasına gerek olmadan, mesleğini icra etmesine kanunen engel hali bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, mesleklerini icraya yetkili olduklarına dair belge ibraz etmeleri yeterli olacaktır. Ancak c ve d bentleri uyarınca bu kişilerin çalışabilmek için Türkçe bilmek ve hekimler için

⁵⁵ M. Aygün ve C. Kaya (2016). Yabancılar ve uluslararası koruma hukukunda kalıcı bir çözüm olarak yerel entegrasyon. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VII, S. 1, ss. 87-142, s. 128. 2013 yılı TÜİK tarafından Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde hem iş piyasasında büyüme hem de işsizlik oranının fazla olduğu açıklaması için bkz.: Erdoğan (2015), s. 80.

⁵⁶ "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 5.

⁵⁷ "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi", s. 5.

zorunlu mesleki malî sorumluluk sigortası yaptırımları şartları devam etmektedir.

Yönetmeliğin 29. maddesinde “geçici koruma kimlik belgesine sahip olanların Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na başvurabileceği” belirtilmektedir (GKY m. 29/f. 2). Konu ile ilgili olarak 15 Ocak 2016 tarihinde “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”⁵⁸ (Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik) yayımlanmıştır. Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni olmadan Türkiye’de çalışamayacak ve çalıştırılmayacaklarını, izin olmadan çalışmaları ve çalıştırılmaları halinde 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (YÇİHK) hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir (Yön. m. 4/2). YÇİHK hükümlerine yapılan atıfların artık UİK’ya yapıldığı kabul edildiğinden (UİK m. 26/f. 1), UİK’nın 23. maddesine göre 2016 Ağustos ayı itibariyle bağımsız olarak kayıt dışı çalıştığı tespit edilen kişiye 4.800 TL; çalışma izni bulunmayan kişiyi çalıştıran işverene her bir kişi için 6000 TL; çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan kişiye ise 2.400 TL para cezası uygulanacaktır (UİK m. 23/f. 5-a-b).

2.2.4. Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK) ve Turkuaz Kart Yönetmeliği Kapsamında Çalışma Hakkı

UİK’nın 26. maddesine göre, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanuna yapılmış olan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılacaktır (UİK m. 26/f. 1). Çalışma hakkına ilişkin UİK’da getirilen düzenlemeler YUKK ile benzerdir. Her ikisinin sonucu olarak söylenebilir ki, başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi yabancılar çalışmaya başlamadan önce çalışma izni almak zorundadırlar. Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişilere verilecek kimlik belgesi çalışma izni yerine de geçeceği için, bu kişilerin çalışma izni almalarına gerek yoktur. Başvuru sahibi veya şartlı mülteci, uluslararası koruma başvurusu tarihinden itibaren altı ay sonra çalışma izni almak için başvuru yapabilecektir. Uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı koruma sahibi kişiler başvuru tarihinden 6 ay sonra, geçici koruma sağlanan yabancılar ise geçici koruma kimlik belgesinin düzenlendiği tarihten altı ay Uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı mülteci statüsü sahibi kişiler başvuru tarihinden itibaren altı ay sonra, geçici koruma sağlanan yabancılar ise geçici koruma kimlik belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren 6 ay sonra çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti almak için başvurabilirler (UİK m. 17/f. 1). Geçerli çalışma izni veya çalışma izni muafiyetine sahip olunması bu yabancılar Türkiye’de ikamet hakkı sağlamayacaktır (UİK m. 17/f. 3). UİK’nın 16. maddesine göre, YUKK uyarınca uluslararası koruma başvuru statüsü, şartlı mülteci statüsü, geçici koruma statüsü sahibi kişiler veya vatansız ya da mağdur destek sürecinden yararlanan insan ticareti mağduru kişiler için bazı muafiyetler söz konusu olabilecektir. Çalışma izinlerinin düzenlendiği 7. madde, çalışma izni başvurusunun reddinin düzenlendiği 9. madde ve çalışma izni türlerinin düzenlendiği 10. madde hükümleri

⁵⁸ RG. 15.01.2016-29594.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenen uluslararası işgücü politikasına uygun görülmesi halinde bu kişiler için uygulanmayabilecektir. UİK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasına göre uluslararası işgücü politikası; uluslararası işgücü hareketliliği ve bölgesel gelişmeler ile Göç Politikaları Kurulu kararları, istihdam ve çalışma hayatına ilişkin gelişmeler, sektörel ve ekonomik dönemsel değişiklikler, kalkınma plan ve programları, yabancının uyuşunda bulunduğu ülkeyle ikili ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler, Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası sözleşmeler, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı dikkate alınarak belirlenecektir (UİK m. 4/f. 2). Uluslararası işgücü politikalarına uygun bulunması halinde bu kişiler için çalışma izinleri, çalışma izinlerinin reddedilmesi veya çalışma izin türlerine ilişkin UİK'da yer alan düzenlemelerden muafiyet sağlanabilecektir. Muafiyet sağlanmasının uluslararası işgücü politikalarına uygun olmadığının kararını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verecektir.

UİK'nın getirdiği yeniliklerden bir tanesi turkuaz kart uygulamasıdır. Düzenlemeye göre “... eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye'deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara” (UİK m. 11/f. 1) turkuaz kart verilecektir. Turkuaz kart sahibine “Türkiye’de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı” (UİK m. 3/f. 1-ğ) sağlayacaktır. Ancak UİK'nın 11. maddesinin son fıkrasına göre geçici koruma statüsü sahipleri turkuaz kartın düzenlendiği hükümlerden yararlanamayacaktır (UİK m. 11/f. 6). Sadece geçici koruma statüsü sahiplerinin turkuaz kart kapsamı dışında bırakıldıkları düşünüldüğünde, genel olarak diğer yabancılar yani Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kişiler, başvuru sahipleri, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahipleri veya vatansız kişilerin turkuaz kart sahibi olabilecekleri söylenebilir.

Her ne kadar turkuaz karta ilişkin hükümlerin geçici koruma statüsü sahiplerine uygulanmayacağı düzenlenmişse de, geçici koruma statüsü Yönetmeliğin 11. ve 12. maddelerinde belirtilen sebeplerle sona erebilir. Geçici koruma, idari bir kararla sona erdirilebileceği gibi geçici korunanın isteği üzerine de sona erebilir. Bakanlar Kurulu sonlandırma ile birlikte geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanlara koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesi kararını alabilecektir. Bu sebeple, hakkında geçici koruma statüsü kaldırılan kişinin Turkuaz Kart Yönetmeliğinde aranılan şartlarını taşıması halinde turkuaz kart sahibi olması mümkündür. Bu ihtimal düşünüldüğünde Turkuaz Kart Yönetmeliğinin⁵⁹ çalışmaya ilişkin hükümlerine bakmak da yararlı olacaktır. 14 Mart 2017 tarihinde Turkuaz Kart Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik UİK'nın 11 ve 25. maddelerine dayanılarak çıkartılmıştır.

Turkuaz karta başvuru, başvurunun değerlendirilmesi, kart sahibi ve yakınlarının sahip oldukları haklar ve bu hakların kullanımına ilişkin usul ve esaslar bu Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Tanımlar başlıklı 4. maddenin d bendinde turkuaz kart “Türkiye’de süresiz çalışma ve ikamet hakkı veren, yakınına ise ikamet hakkı veren belge” olarak tanımlanmıştır.

⁵⁹ RG. 14.03.2017 – 30007.

Yönetmeliğin 5. maddesinde turkuaz kart verilebilecek yabancılar beş bent halinde sayılmıştır:

- *“Eğitim düzeyi, ücreti, mesleki bilgisi ve deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı ve benzeri nitelikleri itibarıyla yüksek nitelikli işgücü olarak değerlendirilen,*
- *Yatırım veya ihracat düzeyi, sağlayacağı istihdamın büyüklüğü, bilimsel ve teknolojik gelişmeye yaptığı katkı ve benzeri özellikleri itibarıyla yüksek nitelikli yatırımcı olarak değerlendirilen,*
- *Bilimsel ve teknolojik gelişmeye katkı sağlayan veya bilim, sanayi ve teknoloji alanlarında uluslararası düzeyde ülke menfaatleri açısından stratejik kabul edilen çalışmalar ve araştırmalar yapan bilim insanı veya araştırmacı,*
- *Kültürel, sanatsal veya sportif faaliyetler açısından uluslararası düzeyde başarılı olan,*
- *Türkiye'nin veya Türk kültürünün uluslararası tanınırlığına veya tanıtımına katkı sağlayan, Türkiye'nin milli menfaatlerine ilişkin hususlarda uluslararası düzeyde faaliyette bulunan”* kişilere turkuaz kart verilebilecektir.

Bakanlar Kurulu kararı ile hakkındaki geçici koruma kararı kaldırılan ve yukarıda sayılan şartları sağladığı için turkuaz kart alabilen kişi süresiz çalışma iznine sahip olacaktır. UİK'nın tanımlar başlıklı 3. maddesinin g bendine göre süresiz çalışma izni, yabancıya Türkiye'de süresiz çalışma hakkı veren çalışma iznini ifade eder. Süresiz çalışma izni olan yabancı, uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancı, özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanır. Süresiz çalışma izni olan yabancının seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı ile askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü yoktur (UİK m. 10/f. 4). Dolayısıyla turkuaz kart sahibi olan kişi ve yakınlarının süresiz çalışma iznine sahip olarak mavi kartlı yabancıya benzer bir statüye kavuşacaklarını söylemek mümkündür. Ancak konuyu açıklamaya başlarken de ifade edildiği üzere, UİK'nın 11. maddesinin son fıkrasına göre, geçici koruma statüsü sahibi kişiler turkuaz karta ilişkin hükümlerden yararlanamayacaklardır. Geçici koruma kapsamında yer alanların turkuaz kart hükümlerinden yararlanabilmeleri ancak kendilerinin geçici koruma statülerinin sona ermesi ve turkuaz kart sahibi olabilme şartlarını sağlamaları halinde mümkün olabilecektir.

Sonuç

Çalışma hakkına sahip olan kişi, hem dışa bağımlı yaşamasını sona erdirecek, hem de menşe ülkesinden ayrıldıktan sonra bile üretme becerilerini koruyabilecektir. Çalışma hakkı hem 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesinde hem de uluslararası ve bölgesel birçok sözleşme ve belgede düzenlenmiştir. Çalışma, insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşamak için herkese tanınmış bir haktır. Söz konusu hak uluslararası ve bölgesel birçok belgede de herhangi bir ayırım yapılmadan “herkese” tanınmıştır. Türkiye bu çalışmada açıklanan uluslararası insan hakları metinlerinin tümüne taraftır.

Çalışma hakkı aynı zamanda bölgesel düzenlemeler içeren ve AB’ye aday ülke konumundaki Türkiye için de önemi bulunan AB mevzuatında da düzenlenmiştir. Türk hukukunda sığınmaya ilişkin düzenlemelerin hazırlanmasında özellikle AB Vasıf Yönergesi ve AB Geçici Koruma Yönergesi etkili olmuştur. YUKK hazırlanırken her ne kadar Kanun Gereğesinde hangi AB Vasıf Yönergesinin temel alındığı belirtilmemişse de, çalışmada hem 2004 hem de 2011 tarihli AB Vasıf Yönergesinde yer alan düzenlemelere yeri geldikçe değinilmiştir.

Türk hukukunda da YUKK ile UİK’da getirilen düzenlemeler benzerdir. Her ikisinin sonucu olarak söylenebilir ki, kişinin sahip olduğu statüyü gösteren kimlik belgesi yalnızca mülteci ve ikincil koruma statüsüne sahip kişiler için aynı zamanda çalışma izni yerine geçecektir. Dolayısıyla mülteci ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin Türkiye’de çalışabilmeleri için ayrıca çalışma izinleri almalarına gerek yoktur. Mülteci ve ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin yalnızca kimliklerinin geçerli olup çalışma izni almalarına gerek olmamaları, 2011 tarihli AB Vasıf Yönergesinin 26. maddesindeki düzenleme ile uyumludur. Başvuru sahibi, şartlı mülteci ve geçici koruma statüsü sahiplerinin ise Türkiye’de çalışabilmeleri için çalışma izni almaları gerekmektedir.

Geçici koruma statüsü sahiplerinin Türk hukukunda çalışma haklarına ilişkin düzenlemeler incelendiğinde öncelikle karşımıza YUKK çıkmaktadır. YUKK’ta geçici koruma statüsü sahibi kişilerin çalışma hakları detaylı düzenlenmemiş ve daha sonra çıkarılacak yönetmeliklere bırakılmıştır. Geçici koruma statüsüne ilişkin hak ve yükümlülüklerin düzenlendiği Geçici Koruma Yönetmeliğinde çalışma hakkı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Geçici koruma statüsü sahibi kişinin sahip olduğu kimlik belgesi o kişiye Türkiye’de çalışma hakkı sağlamayacaktır ve bu kişilerin çalışabilmeleri için çalışma izni almaları zorunludur. Ancak bazı iş kollarında çalışacak geçici koruma statüsü sahipleri çalışma izninden muaf tutulmuşlardır. Mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmak isteyen geçici koruma statüsü sahiplerinin aranan şartları sağlamaları halinde, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne çalışma izninden muaf olmak için yapılan başvuruları kabul edilecektir. Muafiyet kapsamı dışında olan işkollarında ise, geçici koruma statüsü sahibi kişi kayıt altına alındıktan 6 ay sonra, çalışma hakkını elde etmek için işvereni vasıtasıyla başvuruda bulunabilecektir. Eğer ki geçici koruma statüsü sahibi kişi bağımsız çalışmak istiyorsa, işyerinin kuruluş işlemlerinin tamamlanması sonrasında bu işyerinde çalışmak için kendisi başvuruda bulunarak çalışma izni almak zorundadır. Çalışma izni, kişiye ülkede ikamet hakkı sağlamayacaktır.

Geçici koruma statüsü sahiplerinin çalışma hakkını dolaylı olarak ilgilendiren UİK ve ona bağlı olarak çıkartılan Turkuaz Kart Yönetmeliğinde de çalışma hakkına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Turkuaz kart sahibi olan kişilere, *Türkiye’de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı* (UİK m. 3/f. 1-ğ) sağlayacaktır. Ancak UİK’nın 11. maddesinin son fıkrasına göre geçici koruma kapsamında yer alan yabancılar, turkuaz kartın düzenlendiği hükümlerden yararlanamayacaktır. Mavi kart sahibi yabancılar benzer bir statü yaratan turkuaz kart, sahibine Türkiye’de süresiz çalışma hakkı sağlayacaktır. Her ne kadar UİK’da turkuaz karta ilişkin düzenlemelerin geçici koruma statüsü sahiplerine uygulanmayacağı düzenlenmişse de, Bakanlar Kurulu veya geçici korunan kişinin kendi kararıyla geçici koruma statüsünün sona ermesi ihtimalinde farklı sonuçlar doğabilecektir. Hakkında geçici koruma statüsü ortadan kaldırılan yabancıların, yine şartları sağlaması halinde turkuaz kart sahibi olması ve süresiz çalışma iznine sahip olabilmesi olası sonuçlardan bir tanesidir. Benzer şekilde, seçme, seçilme ve kamu görevlerine girme hakkı ile askerlik hizmeti yapma yükümlülüğü olmaksızın uzun dönem ikamet iznine sahip yabancıya veya mavi kartlı yabancıya benzer bir statüye sahip olmaları mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- Altınışik, Ç. ve Yıldırım, M. Ş.** (2002). Mülteci Haklarının Korunması. Ankara: Ankara Barosu Yayınları
- Aybay, R.** (2015). İnsan Hakları Hukuku (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Aygün, M. ve Kaya, C.** (2016). Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VII, S. 1, ss. 87-142
- Biner, Ö.** (2013). Türkiye’de Mültecilik – İltica, Geçicilik ve Yasallık “Van Uydu Şehir Örneği”. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- BMMYK Türkiye ve Türk İçişleri Bakanlığı (2005). İltica ve Göç Mevzuatı. Ankara: Başkent Matbaası
- Büyükçalık, M. E.** (2015). Mülteci Hukukunun Gelişimi Ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Costa, M.** (2006). Rights Of Refugees In The Context Of Integration: Legal Standards And Recommendations. Cenevre: UNHCR
- Çelik, N. B.** (2015). Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan Veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak Ve Yükümlülükleri. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, Özel Sayı, ss. 67-148
- Çelikel, A. ve Öztekin Gelgel, G.** (2016). Yabancılar Hukuku (22. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi

- Çiçekli, B.** (2016). *Yabancılar Ve Mülteci Hukuku* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi
- Edwards, A.** (2011). Article 17- Wage-Earning Employment / Professions Salariees. *The 1951 Convention Relating To The Status of Refugees and Its 1967 Protocol- A Commentary*. (Ed: A. Zimmermann). New York: Oxford Üniversitesi Yayınları
- Ekşi, N.** (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar Ve Geçici Korumanın Sona Ermesi. *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 88, S. 6, ss. 65 – 89
- Ekşi, N.** (2015). Suriyelilere Toplu Olarak Türk Vatandaşlığı Verilebilir Mi? İstanbul Barosu Dergisi, C. 89, S. 2, ss. 196-202
- Ekşi, N.** (2016). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (4. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi
- Erdoğan, M. M.** (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler – Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Grahl-Madsen, A.** (1997). *Commentary On The Refugee Convention 1951, Division Of International Protection*. Geneva: UNHCR
- Halatçı Ulusoy, Ü.** (2011). *Sosyal Hakların Korunmasında Birleşmiş Milletlerin Rolü. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III Bildiriler*
- Kaboğlu, İ. Ö.** (2014). *Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)* (9. Baskı). İstanbul: Legal Yayınevi
- Kaya, C.** (2017). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi
- Mathew, P.** (2012). *Reworking The Relationship Between Asylum And Employment*. Londra: Routledge Yayınevi
- Odman, T.** (1995). *Mülteci Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınevi
- Özgür, N. ve Özer, Y.** (2010). *Türkiye’de Sığınma Sisteminin Avrupalılaştırılması*. İstanbul: Derin Yayınları
- Öztürk, N. Ö.** (2015). *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, V.** (2014). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (14. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi
- Töre, N.** (2016). *Uluslararası Göç Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi

İNTERNET KAYNAKLARI

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, s. 2. Sayfaya ulaşmak için bkz.: <http://www.calismaizni.gov.tr/calisma-izni/ge%C3%A7ici-korumakapsam%C4%B1nda-olan-yabanc%C4%B1lar%C4%B1n-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma%C4%B0zinleri/> (Erişim tarihi: 22.07.2017).

“Göç İstatistikleri” için bkz.: http://www.goc.gov.tr/icerik6/GE%C3%87%C4%B0C%C4%B0%20KORUMA_363_378_4713_icerik (Erişim tarihi: 16.05.2017)

İNGEV ve IPSOS Araştırmalar Enstitüsü (2017), “Mülteci Hayatlar Monitörü” için bkz.: <http://ingev.org/kutuphane/ingev-raporlar/suriyeli-multeci-hayatlar-monitorudegerlendirme/> (Erişim tarihi: 26.07.2017)

UNHCR (2002). Global Consultations On International Protection/Third Track: Local Integration, EC/GC/02/6, s. 2. Belgeye şu siteden ulaşılabilir: <http://www.refworld.org/docid/3d6266e17.html> (Erişim tarihi: 27.06.2017)

UNHCR (2005), Handbook for self-reliance. Cenevre:UNHCR, s. 1. <http://www.unhcr.org/44bf7b012.pdf> (Erişim tarihi: 30.04.2017).